

Factsheet

Nationale Omgevingsvisie

Inleiding

Op 1 januari 2021 treedt de Omgevingswet (Ow) in werking. Op basis van deze wet zijn gemeenten, provincies en het Rijk verplicht om een Omgevingsvisie op te stellen. Voor het Rijk is dat de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). De NOVI beschrijft de langetermijnvisie op de fysieke leefomgeving in Nederland. Daarnaast geeft het Rijk met de NOVI aan wat de nationale belangen zijn en doet zij richtinggevende uitspraken over de inrichting van Nederland. Provincies stellen een provinciale omgevingsvisie (POVI) op en gemeenten een gemeentelijke omgevingsvisie (GOVI).

Doel van deze factsheet

De vaststelling van de eerste Nationale Omgevingsvisie door het kabinet wordt verwacht in 2019. Deze factsheet geeft inzicht in de belangrijkste inhoudelijke thema's waar de NOVI op in gaat. En daarnaast biedt het een overzicht van het proces en de planning van de NOVI. De NOVI is voor gemeenten en provincies van groot belang omdat alle overheden, inclusief de waterschappen, samen aan de lat staan voor de grote maatschappelijke opgaven in de fysieke leefomgeving. In deze factsheet komen aan de orde:

- Een nationale visie
- De vier strategische opgaven
- Van opgaven naar prioriteiten
- Omgevingsagenda's
- Proces en Planning

Een nationale visie

De omgevingsvisie is zelfbindend voor de bestuurslaag die het heeft opgesteld. Dat geldt ook voor de NOVI. De NOVI wordt vastgesteld door de minister. Toch zal de NOVI een visie zijn voor heel Nederland en niet alleen van de rijksoverheid. Dat heeft te maken met de grote maatschappelijke opgaven van deze tijd. Deze beperken zich niet tot de bestuurlijke en ruimtelijke grenzen van een gemeente of regio. Denk bijvoorbeeld aan de energietransitie of de woningbouwopgave.

Deze maatschappelijke opgaven kunnen niet langer door één overheid worden opgepakt en opgelost. Ze vragen om een intensieve samenwerking tussen overheden.

Het rijk, gemeenten, provincies en waterschappen pakken de grote maatschappelijke opgaven in de NOVI, en ook daarbuiten, daarom gezamenlijk op. Nationale belangen worden in principe bepaald door het kabinet en

parlement, maar worden voor een groot deel door gemeenten en provincies uitgevoerd. De aanpak van grote opgaven vraagt telkens om een afwisselende rol, positie en methodiek van overheden. In de NOVI wordt uitgewerkt welke rol en taak de opgaven in de fysieke leefomgeving vragen van elke overheidslaag. Daarom wordt aan de NOVI een zogeheten bestuursakkoord gekoppeld. Daarin wordt de interbestuurlijke samenwerking bekrachtigd en worden concrete afspraken gemaakt om de ambities te kunnen realiseren.

De rol van de VNG

Om gezamenlijk als overheden uitvoering te kunnen geven aan de NOVI zijn de gemeenten via hun koepelorganisatie nauw betrokken bij de totstandkoming van de NOVI, net als provincies en waterschappen. Dat is ook van belang voor het maken van de omgevingsvisies door gemeenten. Overheden worden immers geacht rekening te houden met elkaars omgevingsbeleid en de inhoud daarvan te kennen. Daarnaast krijgen veel opgaven in de NOVI hun uitwerking op regionale, provinciale of gemeentelijke schaal. Daarbij is het van belang om het eens te zijn over de opgaven en de aanpak en duidelijkheid te hebben over ieders rol en taak. De Omgevingswet is daarbij leidend.

De VNG heeft een belangrijke rol in het aanhaken van gemeenten en bestuurders op de inhoud en het proces van de NOVI. Daarnaast wordt er interbestuurlijk samengewerkt bij het vervaardigen van de inhoud van de NOVI en het scherp krijgen van de grote opgaven in de fysieke leefomgeving én hun aanpak. Tegelijkertijd hebben de koepels ook een agenderende en signalerende rol. Zo vindt de VNG het belangrijk dat er wordt gewerkt naar de letter en de geest van de Omgevingswet. En tevens dat er aandacht is voor een goede integrale aanpak waar ook sociale thema's en onderwerpen als gezondheid een plek krijgen.

Opstellen van omgevingsvisies

Net als het Rijk stellen ook andere overheden op dit moment omgevingsvisies op.

Veel grote maatschappelijke opgaven zoals woningbouwopgave, energietransitie, klimaatadaptatie, verstedelijking en landbouw, komen in elk van deze visies terug. Dat ligt ook in de lijn der verwachting. Immers: makers van omgevingsvisies kijken zoveel mogelijk eerst naar hun maatschappelijke opgaven. De diverse overheden, inclusief de waterschappen, zoeken elkaar daarin op. Zo ontwikkelt zich spontaan een wisselwerking tussen de NOVI, de POVI's en de GOVI's. En ontstaat vanzelfsprekend het gesprek over wie welke rol en taak heeft in de fysieke leefomgeving onder de Omgevingswet. Diverse overheden kunnen van elkaar leren bij het opstellen van omgevingsvisies. Daarom is het van belang dat overheden en andere partijen uit het maatschappelijke veld elkaar op blijven zoeken om over de opgaven in de fysieke leefomgeving het gesprek met elkaar te hebben.

De vier strategische opgaven

In februari 2017 heeft het Kabinet een eerste stap gezet op weg naar de NOVI met het verschijnen van de startnota: 'De opgaven voor de Nationale Omgevingsvisie'

Centraal staan vier strategische opgaven:

1. Naar een duurzame en concurrerende economie.
Innovatie, kennis, verhoging van de productiviteit en verduurzaming zijn steeds belangrijker voor de economische ontwikkeling en de levensstandaard.
2. Naar een klimaatbestendige en klimaatneutrale samenleving.
De inzet is minder energieverbruik en duurzamere bronnen. Tegelijkertijd moet Nederland worden ingericht op de gevolgen van klimaatverandering, zoals hittestress en wateroverlast.
3. Naar een toekomstbestendige en bereikbare woon- en werkomgeving. Hoe blijft Nederland bereikbaar en daarmee het vestigingsklimaat aantrekkelijk? Waar moeten nieuwe woningen worden gebouwd?
4. Naar een waardevolle leefomgeving.
Hoe wordt verantwoord omgegaan met de natuurlijke omgeving waaronder de landbouw, natuur en het landschap?

De vier strategische opgaven hebben te maken met de grote transitie in de fysieke leefomgeving en vragen daarmee om een integrale aanpak.

De Startnota gaat ook in op achterliggende trends en ontwikkelingen en beschrijft een aantal sectorale opgaven zoals cultuur en erfgoed, energievoorziening en natuur en landschap. Daarnaast wordt inzicht gegeven in mogelijke keuzes die bij de opgaven horen.

Voor de startnota zijn ideeën op gehaald uit de samenleving. Maatschappelijke organisaties, belangenvertegenwoordigers, ondernemers, bewoners, overheden, onderzoekers en kennisinstellingen, universiteiten en hogescholen zijn hierbij betrokken geweest. Deze gesprekken en bijeenkomsten vormden de input voor de Startnota.

Van opgaven naar prioriteiten

Op basis van het Regeerakkoord en op basis van maatschappelijke urgentie zijn voor elk van de vier strategische opgaven vier prioriteiten opgesteld. Deze zijn verwoord in een [brief aan de Tweede kamer](#). Daarin wordt een eerste voorzet gedaan voor keuzes:

1 *Duurzaam economisch groeipotentieel voor Nederland.*

Vanuit de sterke internationale positie van Nederland moet werk worden gemaakt van een nieuw duurzaam economisch verdienmodel. De focus ligt onder andere op:

- Transformatie van productieprocessen: circulaire economie
- Inzet op nieuwe technologische ontwikkelingen, zoals robotisering en digitalisering
- Sterke, leefbare en aantrekkelijke steden
- Transformatie van industriegebieden.

2 *Ruimte voor de klimaat- en energietransitie*

Aanpassingen aan klimaatverandering en de energietransitie zijn de grote transitie van deze tijd. Ze vergen verregaande keuzes en zullen de komende decennia bepalend zijn voor de inrichting van de fysieke leefomgeving. De focus ligt onder andere op:

- Verduurzaming bestaande gebouwde omgeving;
- Duurzame warmteopties en bijbehorende infrastructuur (geothermie, warmtepompen, ruimte voor warmtenetten in stedelijke regio's);
- Duurzame elektriciteit (ruimte voor zowel kavels voor windenergie op zee, zonnedaken en –weides alsook wind op land);
- Energienetwerken (aanlanding en doorvoer van wind op zee, transport en opslag);
- Nieuw vestigingsbeleid voor grote energievragers (zoveel mogelijk bij aanlandpunten van energie vanaf zee);

3 *Sterke, leefbare en klimaatbestendige steden en regio's met voldoende ruimte om te wonen, werken en bewegen.*

- Kwalitatief hoogwaardige locaties voor verstedelijking gekoppeld aan de woonbehoefte en afgestemd met mobiliteit. In eerste aanleg binnenstedelijk (inclusief transformatie) en waar nodig ook aan de randen van reeds bebouwd gebied;
- Klimaatadaptieve inrichting, rekening houdend met waterveiligheid, voldoende waterbergingsmogelijkheden en voorkomen van hittestress;
- Natuurinclusieve en gezondheidsbeschermende en -bevorderende planvorming (meer groen, meer bewegen);
- Het direct meenemen van de verduurzaming van de gebouwde omgeving (aardgasvrije wijken)

4 *Toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijk gebied.*

Ontwikkelingen in de landbouw, het onder druk staan van de kwaliteit van de leefomgeving en natuur en de krimpproblematiek in bepaalde regio's vragen om een nieuwe visie en gerichte keuzes ten aanzien van het landelijk gebied. De focus ligt onder andere op:

- Natuur-inclusieve en circulaire land- en tuinbouw
- Het beperken van de gezondheidseffecten van intensieve veeteelt.
- Aandacht voor vrijkomende landbouwgronden en agrarische bebouwing (inclusief daaraan verbonden leefbaarheidsproblematiek)
- Bodemdalingsproblematiek.

Omgevingsagenda's

Veel maatschappelijke opgaven worden al door gemeenten en provincies of op regionale schaal opgepakt. Zoals de energietransitie of klimaatadaptatie. Daarom is het van belang dat de inzet van het Rijk en de medeoverheden op elkaar aansluiten. Om de visie door te laten werken in de regio wordt met zogenaamde

omgevingsagenda's gewerkt. Dit is geen instrument uit de Omgevingswet, maar kan worden beschouwd als een voortzetting van de huidige gebiedsagenda's waar de afgelopen jaren veel ervaring mee is opgedaan. In de omgevingsagenda's worden de nationale doelen uit de NOVI en de regionale doelen uit provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies concreet op elkaar aangesloten. Dit leidt tot gezamenlijke definiëring van de opgaven en gewenste aanpak in dat gebied. Op basis daarvan kunnen vervolgens afspraken worden gemaakt en uitgevoerd.

Proces en Planning

Het proces voor de totstandkoming van de NOVI is opgedeeld in vier fases.

Fase 1

Fase 1 is een fase geweest van verkenning en agendavorming. Er is veel aandacht uitgegaan naar het verzamelen van relevante kennis en informatie over de fysieke leefomgeving en daarnaast naar het ophalen van ideeën uit de samenleving. Deze fase is gestart in 2015 en heeft geleid tot de Startnota met vier strategische opgaven. De Startnota is in februari 2017 naar de Tweede Kamer gezonden.

Fase 2

Fase twee is de verdiepingsfase. In de verdiepingsfase zijn de vier strategische opgaven van de startnotitie verder uitgewerkt. Dit heeft voornamelijk plaatsgevonden in een intensief traject tussen de verschillende ministeries. De verdiepingsrapporten zijn daarmee het ambtelijke huiswerk voor de NOVI. De rapporten beschrijven per strategische opgaven de ontwikkelingen, urgenties en beleidsdoelen. Zo wordt toegewerkt naar mogelijke beleidsopties en maatregelen om de opgaven aan te pakken. De verdiepingsrapporten zijn vervolgens in verrijkingssessies besproken met de andere overheden en met maatschappelijke stakeholders.

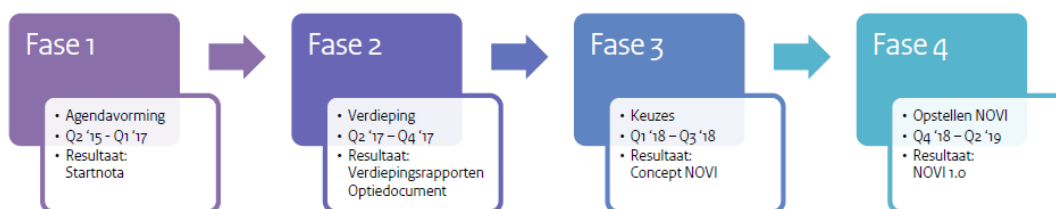
Fase 3

Fase drie is de fase van het daadwerkelijk formuleren van keuzes en richtinggevende uitspraken. De dilemma's in de fysieke leefomgeving komen nadrukkelijker in beeld.

Uiteindelijk moet eind 2018 een ontwerp NOVI gereed zijn. Deze fase wordt ook gebruikt om thema's meer gebiedsgericht uit te werken in de omgevingsagenda's. Ook worden zogenaamde gebiedsdialogen georganiseerd. In deze regiogesprekken met medeoverheden en stakeholders worden de hoofdlijnen van de NOVI getoetst, worden de opgaven in de regio geïnventariseerd en worden zoveel mogelijk de gezamenlijke ambities en opgaven tussen Rijk en regio gematched. Tevens worden de eerste stappen gezet op weg naar een bestuursakkoord. Dat betreft concrete afspraken over rollen en taken bij de verschillende opgaven, rekening houdend met de bevoegdheden zoals vastgelegd in de Ow.

Fase 4

Fase vier betreft het vaststellen van de NOVI. Dit zal plaatsvinden in 2019.

Voor meer informatie zie [Website nationale omgevingsvisie](#)